

Warszawa, 3 marca 2022 r.

Pan

Janusz Wojciechowski

Komisarz ds. Rolnictwa

Komisja Europejska, Bruksela

Szanowny Panie Komisarzy,

Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw, w których uprawiane są buraki cukrowe, oraz wzmacnianie ich odporności jest zadaniem priorytetowym, które zwiększa bezpieczeństwo żywnościowe. Sektor buraka cukrowego jest niezwykle wrażliwy pod względem społecznym, gospodarczym i środowiskowym, a ponadto od kilku lat znajduje się w sytuacji kryzysowej. Zapewnienie wsparcia związanego z produkcją na odpowiednim poziomie jest kluczowe, aby utrzymać uprawę buraków cukrowych i produkcję cukru w Polsce na dotychczasowym poziomie.

Kluczowe znaczenie płatności związanych z produkcją zostało podkreślone w opracowaniu zleconym przez Komisję Europejską pt. „Study on the adaptation strategies of the sugar supply chain after the end of the sugar quotas”. Eksperti wyrazili opinię o pozytywnej roli, jaką odegrały płatności powiązane z uprawą buraków cukrowych w okresie po zniesieniu systemu kwotowania, oraz że ewentualne podjęcie decyzji przez państwa członkowskie o zniesieniu lub zmniejszeniu wysokości wsparcia powiązanego z produkcją będzie mieć negatywny wpływ na rentowność ekonomiczną gospodarstw, zapewnienie odpowiedniej ilości buraków do przerobu, rentowność producentów, a w konsekwencji na zapewnienie odpowiedniej podaży cukru dla konsumentów. Ważnym jest również stwierdzenie w raporcie, że płatność powiązana z produkcją buraków, pomimo przyczyniania się do zapobiegania spadku podaży buraków cukrowych w państwach członkowskich, w których jest stosowana, ma neutralny wpływ na podaż cukru w całej UE.

W polskich uwarunkowaniach stosowanie płatności powiązanej z uprawą buraków ma szerokie merytoryczne uzasadnienie:

- stosowana dotychczas płatność powiązana z produkcją buraków cukrowych pozwoliła łagodniej przejść z systemu, gdzie obowiązywały kwoty produkcji cukru i cena minimalna buraków cukrowych, do systemu wolnorynkowego;
- dzięki wsparciu Polska utrzymała silną pozycję w Unii Europejskiej pod względem wielkości produkcji cukru;

- przy bardzo niskim poziomie cen za buraki, wzrastających kosztach produkcji, presji ze strony agrofagów, a jednocześnie wycofywaniu skutecznych środków ochrony roślin – produkcja buraków jest niedochodowa i przegrywa konkurencję z innymi uprawami;
- według Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej dochód z uprawy buraków bez dopłat w 2020 r. (518 zł/ha) był 4-krotnie mniejszy niż w przypadku rzepaku, 3-krotnie mniejszy niż w przypadku pszenicy oraz 2,5-krotnie mniejszy niż w przypadku kukurydzy;
- w gospodarstwach o mniejszej skali produkcji te różnice są jeszcze większe (dochód z uprawy buraków bez dopłat był 6 razy mniejszy w porównaniu do pszenicy, 7 razy mniejszy w porównaniu do kukurydzy i 8 razy mniejszy w porównaniu do rzepaku);
- stosowane wsparcie do produkcji buraków niwelowało te różnice i przyczyniało się do spowolnienia procesu odchodzenia rolników od uprawy buraków cukrowych;
- pomimo stosowania wsparcia w ostatnim roku ok. 2 tys. gospodarstw zakończyło uprawę buraków (7%);
- po zniesieniu kwotowania z uprawy buraków zrezygnowało łącznie ponad 20% plantatorów, średniorocznie od tej uprawy odchodzi pięć razy więcej rolników, niż miało to miejsce w ostatnich latach obowiązywania systemu kwotowego;
- w 2021 r. mieliśmy do czynienia z jeszcze większymi rozbieżnościami w dochodach – ze względu na wyższe koszty produkcji i poprawę sytuacji na rynku zbóż i rzepaku;
- według kalkulacji Wielkopolskiej Izby Rolniczej w 2021 r. rolnicy uprawiający buraki ponosili stratę w wysokości 689 zł/ha, natomiast w przypadku pszenicy dochód wynosił 1987 zł/ha, a rzepaku 4543 zł/ha;
- brak opłacalności spowodował, że znaczna część rolników podjęła decyzję o rezygnacji z uprawy buraków i zwiększyła zasiewy rzepaku i pszenicy ozimej oraz planuje wysiew kukurydzy;
- w 2021 r. odnotowaliśmy spadek powierzchni zasiewów, w 2022 r. przewidywane jest dalsze poważne zmniejszenie powierzchni zasiewów - od 10 do 20%;
- w ostatnich latach producenci cukru w Polsce przeprowadzili szereg dużych inwestycji, które nie mogą zostać w pełni wykorzystane ze względu na brak wystarczającej ilości surowca (brak możliwości pełnego wykorzystania mocy przerobowych);
- w ujęciu regionalnym zmniejszenie powierzchni zasiewów jest dużo bardziej drastyczne – w zależności od cukrowni przerób buraków (już obecnie) trwa od ok. 70 do 140 dni, co oznacza, że w niektórych zakładach produkcja cukru może być ekonomicznie nieuzasadniona;
- dalszy spadek areалу buraków może spowodować wyłączenie z produkcji części zakładów;
- w niedługim okresie, przy załamaniu produkcji Polska może stać się importerem netto cukru;
- Polska (jeszcze) zajmuje trzecią pozycję w Unii, jeżeli chodzi o produkcję cukru - brak odpowiednio wysokich dopłat może pozbawić nas tego miejsca;

- ograniczenia w zakresie stosowania chemicznych środków produkcji powodują, że ochrona plantacji przed agrofagami wymaga ponoszenia przez plantatorów dodatkowych nakładów;
- odchodzenie od uprawy buraków cukrowych, z powodu jej nieoptymalności, ma znaczące negatywne skutki dla bioróżnorodności wynikającej ze stosowania płodozmianu, prowadzi do kompensacji chwastów, chorób i szkodników, ma również negatywne skutki dla środowiska naturalnego;
- buraki cukrowe charakteryzują się wyższym, niż np. zboża, wzięciem dwutlenku węgla, a zakładając pozostawienie liści do przyorania, mają taki sam bilans materii organicznej jak zboża;
- według opracowania Instytutu Techniczno-Przyrodniczego (*Analiza metodą LCA skumulowanych emisji gazów cieplarnianych powstających podczas uprawy buraka cukrowego*) każda tona buraków cukrowych asymiluje 0,79 t dwutlenku węgla;
- każdego roku uprawiane w Polsce buraki cukrowe absorbują ponad 12 milionów ton dwutlenku węgla;
- uprawa buraków przerywa monokulturę zbożową, pozostawiając cenne stanowisko dla roślin następczych (w tym zbóż), głęboko korzeniące się rośliny pobierają także składniki wymywane w głąb profilu glebowego i w resztkach poźniwnych są one udostępniane roślinom następczym.
- z punktu widzenia agrotechnicznego i przyrodniczego uprawa buraków ma pozytywny wpływ zarówno na produkcję rolną, jak i na stan środowiska;
- wsparcie produkcji buraków cukrowych ma charakter *subsydium Pigou*, które zachęca plantatorów do podejmowania odpowiednich działań – produkcja buraków cukrowych oraz zwiększenie poziom dobrobytu społecznego związanego z pojawianiem się pozytywnych środowiskowych efektów zewnętrznych;
- płatności powiązane z produkcją buraków wpływają nie tylko na sytuację samych gospodarstw rolnych, ale mają niebagatelne znaczenie także dla osób pracujących w obsłudze produkcji i przetwórstwie buraków cukrowych;
- ze względu na duży zasięg przestrzenny rynku cukru oraz lokalny zasięg rynków dla korzeni buraków cukrowych, nie mam możliwości innego wpływania na utrzymanie opłacalności produkcji buraków jak tylko wsparcie dla plantatorów i zachęty dla przetwórców działających w danej lokalizacji;
- wsparcie produkcji buraków w UE rozpoczęło się w 2006 r., kiedy wprowadzono tzw. „płatność cukrową”, która częściowo rekompensowała obniżkę urzędowej ceny minimalnej buraków;
- dzięki dawnej płatności cukrowej ogólny budżet na dopłaty w Polsce został powiększony o 159 milionów euro rocznie (795 milionów euro na okres 5 lat);
- obecnie gospodarstwa w Europie Zachodniej, w których uprawiane są buraki otrzymują wyższe płatności w przeliczeniu na hektar niż plantatorzy w Polsce;

- stosowane w Polsce płatności powiązane z produkcją buraków pozwalają na częściowe zniwelowanie przewagi konkurencyjnej, którą mają gospodarstwa na Zachodzie Europy, funkcjonujące w systemie płatności BPS;
- dostosowywanie się do warunków wolnorynkowych w Polsce i Unii Europejskiej wciąż trwa, najbliższe kilka lat będzie kluczowe dla ukształtowania się rynku cukru w Europie;
- postępuje koncentracja produkcji zarówno na poziomie koncernów cukrowniczych, jak i państw członkowskich;
- to, czy Polska utrzyma należną pozycję w produkcji cukru we Wspólnocie, zależy od możliwości dostawy surowca do cukrowni zlokalizowanych w naszym kraju.

Biorąc pod rozwagę powyższe argumenty, należy stwierdzić, że stosowanie wsparcia związanego z produkcją buraków cukrowych w Polsce ma szerokie uzasadnienie ze względów gospodarczych, społecznych i środowiskowych. Wielokrotnie wnioskowaliśmy w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi o jak najszersze objęcie wsparciem uprawy buraków cukrowych (przynajmniej w dotychczasowej wysokości). Rozwiązanie „status quo” zaproponowane w drugiej wersji projektu Planu Strategicznego dla WPR na lata 2023-27 uwzględniało potrzeby poszczególnych sektorów i działów produkcji rolnej (w tym sektora buraka cukrowego) w odpowiednim (choć nie w pełnym) stopniu – przy uwzględnieniu ograniczeń budżetowych. Niestety kolejna wersja projektu Planu Strategicznego, która została przyjęta przez Radę Ministrów i finalny dokument złożony w Komisji Europejskiej zawierają niższą kwotę przeznaczoną na wsparcie powiązane z produkcją buraków cukrowych. W naszej opinii ograniczenie tego wsparcia do 362,5 mln € (na okres pięciu lat) jest błędem, który może przyczynić się do wzmożonej rezygnacji plantatorów z uprawy buraków, znacznego zmniejszenia powierzchni zasiewów, a w konsekwencji zamykania cukrowni. Przy tak niestabilnym rynku, wyniszczającej konkurencji oraz braku optymistycznych perspektyw dla naszego sektora, stabilizacja dochodów plantatorów buraka cukrowego ma strategiczne znaczenie. W opinii KZPBC w Planie Strategicznym dla WPR na lata 2023-27 wydzielona kwota na wsparcie dochodów związanych z produkcją buraków cukrowych powinna wynieść minimum 422,7 mln euro.

Z wyrazami szacunku,

Krzysztof Nykiel

Prezes Zarządu Głównego